

ג' בניסן, תשפ"ה
 1 באפריל, 2025

סיכום המלצות הוועדה הציבורית לבחירת גרעיני התיישבות להקמת יישובים
כפריים חדשים במבואות ערד, עיר אובות ויתיר

א. במהלך חודש יולי 2024 מינתה שרת ההתיישבות והמשימות הלאומיות ועדת ציבורית לצורך איתור גרעיני התיישבות להקמת יישובים כפריים חדשים באזור מבואות ערד, עיר אובות ויתיר. חברי הוועדה שמונו הם:

מר אורי אריאל

מר משה פלד

מר אלי לבנון, סמנכ"ל תקצוב וזהות יהודית במשרד ההתיישבות

גב' לירון סימון

מר אופיר צימרינג, מנהל תחום חברה וקהילה - מטעם החטיבה להתיישבות

ב. ביום 05.08.2024 פרסם משרד ההתיישבות והמשימות הלאומיות (להלן - "המשרד") יחד עם החטיבה להתיישבות בהסתדרות הציונית העולמית (להלן - "החטיבה") קול קורא לאיתור גרעיני התיישבות להקמת יישובים כפריים חדשים באזור מבואות ערד, עיר אובות ויתיר (להלן - "הקול הקורא"). נוסח הקול קורא מצורף כנספח א' למסמך זה.

ג. במועד האחרון להגשת מועמדות, שנקבע לאחר הארכה ליום 17.11.2024, הגישו מועמדות 11 קבוצות (גרעינים מוצעים):

מס'	שם מלא מגיש ההצעה
1	גרעין איילת השחר - עוז יוחאי
2	גרעין אפיק
3	חדוותא - גרעין על שם מרן עובדיה
4	גרעין נגב יעלים
5	יחד, אדם ואדמה
6	גרעין בצלאל
7	גרעין אור חב"ד
8	גרעין נחלת אבות

- 9 גרעין התיישבות חרדי - ממלכתי כפרי
- 10 קליטה בערבה
- 11 גרעין כתף אל כתף
- ד. כפי שפורט בקול קורא, בשלב ראשון נדרשה הוועדה לבחון עמידתם של הקבוצות שהגישו מועמדות בתנאי הסף שנקבעו במסגרת הקול קורא ואלו הם:
1. הגרעין מונה לפחות 15 משפחות.
 2. לגרעין תכנית מגובשת להקמת קהילה למיסוד היישוב, כולל חזון, מטרות ויעדים ברורים.
 3. הגרעין מתחייב להתגורר ביישוב החדש למשך לפחות 5 שנים מיום הקמתו.
- ה. ביום 19.01.2025 התכנסו חברי הוועדה על מנת להחליט אילו קבוצות עמדו בתנאי הסף. הוועדה החליטה כי 9 גרעינים הוכיחו את עמידתם בתנאי הסף והם זומנו לראיון בפני הוועדה. לגבי 2 קבוצות שלא הוכיחו את עמידתן בתנאי הסף – נשלחה אליהן הודעה בהתאם. פרוטוקול הוועדה בנושא זה מצורף **כנספח ב'** למסמך זה.
- ו. הוועדה התכנסה בתאריכים 06.02.2025 ו-23.02.2025 לצורך קיום הראיונות וקיום דיוניה. להלן מובאות המלצות הוועדה הציבורית לשרת ההתיישבות והמשימות הלאומיות בכל הנוגע לבחירת גרעיני התיישבות להקמת יישובים כפריים חדשים במבואות ערד, עיר אובות ויתיר.
- ז. במהלך דיוניה, הוועדה בחנה ולקחה בחשבון את הקריטריונים לבחירת הגרעינים כפי שפורטו בקול קורא ואלו הם:
1. **ותק ומגובשות הקבוצה:**
 - א. הגרעין מאוגד כתאגיד כדין (חברה, עמותה, חל"צ, שותפות).
 - ב. ותק הגרעין והיכרות מוקדמת בין חבריו, לרבות מגורים כקבוצה.
 - ג. הגרעין מגובש ומאורגן וכולל ועדות/צוותי עבודה/בעלי תפקיד, פעילות כלכלית וכדומה.
 - ד. לחברי הגרעין חיבור אידיאולוגי משותף, מובחנות ואפיונים חיצוניים ופנימיים.
 - ה. קיום פעילויות משותפות משמעותיות ונשנות של הגרעין בשנתיים האחרונות.
 - ו. הוכחת קיומו של נציגות מובילה/מנהיג מוביל ומוסכם מתוך הקבוצה.
 2. **יכולת עמידה בתנאי אי-ודאות:**
 - א. ניסיון קודם של חברי הגרעין בפרויקטים מאתגרים או בתנאי אי-ודאות.
 - ב. הגשת תכנית להתמודדות עם אתגרים צפויים בהקמת היישוב.

3. תרומה לפיתוח האזור:

הצגת תכנית לפעילות חברתית וקהילתית ולחיבור לישובים המבוקשים.

ח. כמו כן, עמדו בפני הוועדה המאפיינים המורכבים של חבל הארץ אליו מיועדות גרעיני ההתיישבות ועל כן גם ניתן משקל משמעותי להתרשמות הוועדה מיכולת העמידה של הגרעין בתנאים המורכבים, בין היתר, על סמך התרשמות מחוזק הקהילתיות, ובכלל זה הגיבוש הפנימי, הנחישות של הקבוצה והתנסותה במגורים משותפים באתרים זמניים, החיבור האידיאולוגי של הגרעין לערך ההתיישבות וכן מלווה ע"י תנועת התיישבות המלווה את הגרעין.

ט. חברי הוועדה יצאו לסיור במקומות המיועדים להקמת המחנות הזמניים עבור היישובים החדשים. במסגרת הסיור פגשו חברי הוועדה נציגות של גרעין חירן, שהיה שנים במחנה זמני ונמצא לקראת מעבר ליישוב דרור, כדי להתרשם באופן ישיר על האתגרים הנוכחיים שצפויים לגרעינים שייבחרו לאזור הנגב ובכלל. כמו כן, חברי הוועדה נפגשו עם יו"ר הוועדה המחוזית לתכנון ובניה וקיבלו סקירה לגבי ההליכים התכנוניים הקיימים והצפויים.

י. בהמלצות הוועדה כפי שיפורטו להלן הנחתה עצמה הוועדה לתת מענה למגוון אוכלוסיות בחברה הישראלית.

יא. במסגרת דיוניה נועצה הוועדה עם נציגת מועצה אזורית ערבה תיכונה, הגב' נעמי בקר, עם ראש מועצה אזורית תמר, מר ניר וגנר, וכן עם מר יהודה אבני, מנהל מרחב דרום בחטיבה להתיישבות. להלן התייחסות פרטנית של הוועדה ביחס לגרעינים השונים שעמדו בתנאי הסף.

יב. גרעין נגב יעלים

ותק ומגובשות הקבוצה:

הגרעין מונה 20 משפחות. הגרעין רשום כדין כעמותה משנת 2020 שמטרותיה "לפעול לעידוד ההתיישבות בנגב ולשיפור רמת החינוך ורמת החיים של התושבים ויצירת מערכת התנדבות ומעורבות חברתית וחינוכית של סטודנטים בקהילות היישובים אשר בהם או בסמיכות להם תפעל העמותה". חברי הגרעין כוללים משפחות דתיות ושאינן דתיות, וכאלו שעל הרצף הדתי. כולם יוצאי שירות צבאי/לאומי, בעלי אוריינטציה לעבודה חקלאית וחיבור אידיאולוגי עמוק לנגב. חלק ניכר מחברי הגרעין הם ממקצועות ההנדסה, טיפול וחינוך, יזמים בתחומי חקלאות, ואנשי רפואה לעתיד. הגרעין מלווה ע"י תנועת ההתיישבות - השומר החדש.

משנת 2020 חברי הגרעין מתגוררים במגורים משותפים ב"מעלה שחק" שהיא שכונה כפרית בניהול עצמי הסמוכה לדימונה, אך מנותקת מתשתיות. בחודשים האחרונים הגרעין מתגורר בשכונה כפרית חדשה בסמיכות לעיר ערד.

קיימת הכרות מוקדמת גבוהה בין חברי הגרעין. בפועל מתפקד הגרעין כקהילה כפרית לכל דבר הכוללת הנהלה, ועדות וצוותי עבודה (ועדת קליטה, ועדות קהילתיות במגוון תחומים), בעלי תפקיד בשכר. בפני הוועדה הוצגה יכולת ניהול עצמי גבוהה. ישנה נציגות מובילה ברורה הכוללת בעלי תפקידים בדומה לישוב קיים.

לחברי הגרעין חיבור אידיאולוגי משותף, כפי שמשקף בפעולותיהם כקבוצה ומקורות החיים שצורפו; לגרעין גם מובחנות כקהילה צעירה של משפחות צעירות שכבר גרות יחדיו כקהילה בדימונה ובערד.

הגרעין הציג פעולות משותפות רבות בתחומי הקהילה והחברה (פעולות התנדבותיות, יזמות וחינוכיות) ופעולות התיישבות בפועל לכל אורך 4 השנים האחרונות.

יכולת עמידה בתנאי אי ודאות:

הגרעין עתיר ניסיון קודם בפרויקטים מאתגרים ובתנאי אי ודאות, בהקמת השכונה הכפרית מעלה שחק בסמיכות לדימונה, המנותקת מתשתיות, ובהקמה כעת של שכונה כפרית חדשה בסמיכות לערד. ניכר שהגרעין מכיר היטב את אתגרי הקמת הישוב כמי שבפועל נמצא כגרעין ראשון במחנות זמניים, ובכלל זאת – מורכבות של גידול ילדים בריחוק גדול מחינוך ושירותים, התנהלות בתנאי חוסר ודאות ולעתים גם ללא תשתיות בסיסיות. כמו כן, בעיצומה של מלחמת חרבות ברזל הגרעין הבין שמגורים במעלה שחק אינם מאפשרים להחזיק את הקהילה וכדי להגיע ליישובים במבואות ערד, נכון יהיה לעבור לגור בקרבת האזור. לכן, הגרעין החליט לצאת לדרך משותפת של הקמת מתחם לגרעין בסמוך לערד (מצפה יהונתן), וזה נעשה תחת קשים טכניים, תקציביים וקהילתיים – ולמרות כל זאת זה הושלם בהצלחה.

כמו כן, הגרעין הציג תכנית עבודה מפורטת בכל התחומים – אדמיניסטרציה (לרבות תחזוקה, ריכוז קהילה וניהול עמותה); תחום הקהילה (יצירת שיח, חיזוק ערכי הקהילה); תחום משימתי של חיבור הגרעין לשטח לרבות הכנה מנטאלית וקידום תהליכים פרקטיים; תכנית התמודדות בכל הנוגע להערכת החינוך, מקומות עבודה ומגורים וחיזוק החוסן הקהילתי.

תרומה לפיתוח האזור:

במסגרת מגוריו באזור, הגרעין תורם בפועל במגוריו בדימונה ובערד לחיזוק ההתנדבות והקשר עם העיר הסמוכה, כמו גם בתחום היזמות העסקית והחינוכית. כך, הגרעין הקים יזמויות שהובילו לתיירות ופיתוח חברתי (כמו בית הקפה החברתי במעלה שחק). בנוסף, חברי הגרעין לוקחים חלק משמעותי בשמירה ובפעילות שנועדה להגן על כבישי הנגב במסגרת יחידת מתנדבים של משטרת ישראל.

סיכום:

הוועדה התרשמה כי מדובר בגרעין התיישבות שבשל לאיזושהי מחנה זמני עבור יישוב חדש בטווח המידי. לחברי הגרעין מספר שנים אינטנסיביות של מגורים כגרעין בתנאים מורכבים באזור

הדרום; הגרעין צבר ניסיון משמעותי של עמידה בתנאי אי ודאות; הגרעין הציג יכולות לתרום לפיתוח האזור. מדובר בגרעין שמחובר לערכים של ההתיישבות, לשילוב חקלאות ולשמירה על מרחב פרטי וקהילתי, תוך מחוברות לאדמה. למרות שכעת לוקחים במשימת יישוב של שכונה כחלק מעיר, הם הציגו נחישות להיות חלק מיישוב חבל ארץ חדש ממש וכפרי ולא חלק מעיר. נוכח מגוריהם במשך שנים באזור, יש להם הכרות רבה עם מסגרות החינוך הקיימות, מקורות פרנסה והשירותים האזוריים – ידיעה שיהיה בה כדי לתאם להפחתת חלקים באתגרים המלווים הקמת מחנה זמני ליישוב חדש ובעלי ערך משמעותי.

הוועדה גם התרשמה מדבריו של נציג השומר החדש בפניה – שלא מדובר בגרעין משימתי אלא זו כבר מזמן קהילה של ממש, שעברה את שלב גיבוש הזהות, צלחה משברים – והתחזקה, קהילה בעלת בשלות מוחלטת להקמת מחנה זמני ליישוב חדש במרחב הכפרי. מדובר בקהילה עם חזון לחיזוק ההתיישבות בנגב, שהמרכז שלה הוא האנשים, יוזמה חקלאית וצמיחה.

יג. אור חב"ד

ותק ומגובשות הקבוצה:

הגרעין מונה 29 משפחות ועוד משפחות רבות הממתינות להצטרף. הגרעין הוקם כבר בשנת 2013. הגרעין החל דרכו באמצעות הצטרפות בשיטת "חבר מביא חבר", וכיום יש כבר רשימות המתנה. רוב חברי הגרעין מתגוררים בבאר שבע, לאחר שהעתיקו לשם את מקום מגוריהם מהארץ או שעלו לישראל (בעיקר מארה"ב) והגיעו ישירות לבאר שבע על מנת להצטרף לגרעין.

הגרעין מגובש כקבוצה וכולל ועדות פעילות וצוותי עבודה. כמו כן הוקמה "מועצת מייעצים" הקשורה לארגון חב"ד העולמי המלווה את הגרעין. מתקיימת פעילות כלכלית בגרעין בתשלום חודשי של דמי חבר לכל משפחה ותשלום נוסף לאירועים, בנוסף לגיוס תרומות. הגרעין מלווה ע"י תנועת ההתיישבות - תנועת אור.

ניכר כי לחברי הגרעין חיבור אידיאולוגי משמעותי משותף – הזרם החסידי-חב"די, כמחציתם עולים מארה"ב. הגרעין מבהיר כי היישוב ישאף ליישום ערכי חסידות מקוריים (ובהתאם – חיי הקהילה יסובו סביב אורח החיים ולוח השנה החסידי) אך זאת לצד צרכים מודרניים, עם דגש מיוחד על מעורבות קהילתית ודאגה ליהודים באשר הם. מכיוון שהגרעין קולט עולים, קיימת אצלו ועדת קליטה מאוד פעילה להקלה על שילוב העולים בקהילה.

הגרעין מקיים פעולות משותפות רבות באירועי תרבות, מפגשי קהילה שונים, לימוד משותף, ערבי גברים ונשים מדי שבוע, שבתות משותפות, טיולי מחנאות מסורתיים מספר פעמים בשנה, ובנפרד מהמפגשים החברתיים- מתקיימים מפגשי זום קהילתיים לעדכון בתכניות הוועדות והתקדמותן. הגרעין הציג תכנית עבודה סדורה למפגשים במהלך 2025.

יכולת עמידה בתנאי אי ודאות:

ראשית, חברי הגרעין הותירו רושם משמעותי של נחישות המבוססת על חיבור ואהבת הארץ באופן שמהווה נדבך משמעותי ליכולת להתמודדות רוחנית ונפשית עם הקשיים הנלווים להקמת מחנה זמני עבור יישוב חדש, בוודאי באזור הנגב.

הגרעין הציג את ההתארגנויות הקהילתיות רבות המשתתפים שארגן בהתייחס לפרויקטים מאתגרים שקידם, בנוסף לניהול קמפיינים לגיוס כספים בזמן מלחמת ברזל לטובת שידרוג מערכות ליחידות לוחמות בצה"ל. בנוסף, עצם קיומה של הקהילה שרק הולכת וגדלה לאורך יותר מעשור וזאת למרות תנאי אי ודאות, היעדר בטחונות או ודאות לגבי הקמת היישוב המיוחל. לגרעין מבנה ארגוני סדור ומפורט (ועד מנהל, ועד רוחני, ועדת בריאות וביטחון, ועדת נשי חב"ד, ועדת קהילה וקבלת פנים, ועדת חינוך, ועדת הנדסה ושיפוץ ועיצוב נוף וסביבה וועדת תיירות, עסקים וכלכלה).

ניכר מהוותק והניסיון של הגרעין שהוא מכיר ויודע את אי הודאות הכרוכה בהקמת היישוב.

תרומה לפיתוח האזור:

הקבוצה ציינה במפורש במסגרת הגשתה לקול קורא כי היא מעוניינת, ככל שהדבר אפשרי, להיות גרעין ההתיישבות עבור היישוב מחנה יתיר, לאור המשמעות הדתית שיש לאזור, שבו שוכנים שרידי של עיר לוויים עתיקה. לפני כ-8 שנים חברי הגרעין הכירו ולמדו את אזור יער יתיר ורואים בו מקום אסטרטגי חשוב לבנייה ביטחונית וכלכלית שהם רוצים להיות כוח החלוץ שלו.

הוצגה תכנית עקרונית לקשר מול הסביבה – על ידי הקמת מרכז כלכלי וחממות ליזמות מקומית (ובהן הכשרה ותעסוקה של חרדים במקצועות ההיי טק); בניית מלון שיביא אנשים מרחבי העולם לחופשה עם חיבור אמיתי לארץ ישראל ולמורשת; פיתוח תיירות אזורית. בפועל, חברי הגרעין כבר מקיימים מפגשים עם גרעין חירן העתידי ליישוב דרור, מתכננים שיתופי פעולה בתחום הקהילתי האזורי, בדואים ויהודים. חלק משמעותי מחברי הגרעין הם בעלי מקצועות חופשיים בתחומי ההנדסה והיי טק וחלק אחר הוא בתחומי החינוך והטיפול.

סיכום:

הגרעין הציג פעילויות רבות – פנים קהילתיות וחוף קהילתיות. מדובר בקבוצה עם מנגנונים סדורים, עם חזון ותכנית משמעותית, בעלת יכולת למצוא פתרונות שיידרשו במגוון תחומי החיים (חינוך, תעסוקה, קהילה וכו'). הוועדה התרשמה כי מדובר בגרעין מאוד מגובש, שבנקל יוכל גם להתרחב ולקלוט אליו משפחות נוספות אם הדבר יידרש. הגרעין הותיר רושם משמעותי של גרעין בשל, שמבין את התנאים אליהם הוא ייכנס באזור יער יתיר, ובעיקר - שיהיה בעל החוסן הנפשי והקהילתי להמשיך ולדבוק בדרכו עד להקמת היישוב.

יד. כתף אל כתף

ותק ומגובשות הקבוצה:

הגרעין מונה כיום כ-30 משפחות. הגרעין החל את דרכו המשותפת לפני כ-13 שנים מקבוצה של חיילים בסדיר - צוות לוחמים ביחידת יהל"ם, שאחר כך גדלו למשפחות ועם הזמן אנשים נוספים הצטרפו כך שיש גם משפחות מגוונות שלא קשורות לתחילתו של הגרעין כיוצאי יחידה בצה"ל. כל חברי הגרעין יוצאי יהל"ם ממשיכים את דרכם המשותפת גם בימים אלו, כאשר הם ממשיכים לשרת יחד במילואים. החל מלפני שנה וחצי, הגרעין מלווה ע"י תנועת ההתיישבות - תנועת אור.

הגרעין הותיר רושם משמעותי בכל הנוגע לאחווה חזקה בין חבריו, הערבות ההדדית ורוח השותפות האמיתית בין חברי הגרעין.

כפי שהוצג במהלך הריאיון, המטרה של חברי הגרעין היא להקים ישוב בארץ ישראל, שיכיל את כל גווי קצוות החברה הישראלית, בדגש שאם כל העם נלחם בשדה הקרב אל כתף בשדה הקרב – כך גם ניתן לגור אחד עם השני, ביישוב חדש, שיפריח את השממה. זה אידיאל שהם חיים אותו, לא רק כסיסמה. בכוונת הגרעין להתאגד כאגודה שיתופית במהלך 2025.

בין חברי הגרעין בולטים בתחומי העיסוק שני עולמות תוכן עיקריים: התחום הטכנולוגי (מכונות, חשמל, בניה, תעשייה וכדומה) והתחום הטיפולי-חינוכי (פסיכולוגיה, עבודה סוציאלית, הדרכה במכונות קדם צבאיות, חינוך והוראה).

אף שחברי הגרעין לא מתגוררים באותו מקום, הם מתגוררים בסמיכות יחסית במוקדים שונים בארץ. כמו כן, חברי הגרעין מנהלים חיי חברה משותפים ועשירים הכוללים מפגשים תכופים, טיולים בארץ ובחו"ל, רשת תמיכה חברתית, יוזמות עסקיות וחברתיות ומסורות קבועות.

עולה כי הגרעין מגובש היטב ומאורגן בשלושה צוותי עבודה: צוות מוביל, צוות כלכלי-עסקי וצוות קהילה, וכולל ועדות/צוותי עבודה/בעלי תפקיד. הגרעין הציג חזון מאוד ברור, להקים קהילה משגשגת שתשמש בית ללוחמים, בני משפחותיהם ומעגלי התמיכה שלהם. הגרעין מבקש להתמקד בפיתוח פעילות יצרנית ומבוססת טכנולוגיה, אשר תיתן ביטוי לרקע, ליכולות ולהשכלה של חברי הגרעין ותהווה מוקד משיכה, פיתוח ופרנסה לסביבה כולה. לצד זאת, הקהילה תהווה מנוע לעשייה קהילתית וטיפולית ותשמש מוקד עניין תרבותי ותיירותי, תוך יציאת שיתופי פעולה עם האוכלוסייה המקומית.

יכולת עמידה בתנאי אי ודאות:

מבין שלל הפעילויות המשותפות שציינו חברי הגרעין ושירות המילואים הפעיל ארוך השנים המשותף שלהם, כולל רשת התמיכה שיצרו להסתמכות הדדית בימי המלחמה, לרבות קמפיין גיוס כספים נרחב - ניתן להסיק כי לגרעין תהיה יכולת להתמודד עם חלק מתנאי אי הוודאות עמם יצטרכו להתמודד במחנה הזמני. בתוך כך, הגרעין הציג תוכנית עבודה מבוססת על מיפוי

על מנת לצמצם את הנושאים הבלתי צפויים. תכנית כאמור כללה, בין היתר, התייחסות למיפוי השירותים המקומיים, הקמת מוסדות חינוך לגיל הרך, איתור מקומות תעסוקה לחברי הגרעין, הרחבה הקהילה, גיבוש הקהיל וגיוס משאבים ומקורות מימון. במסגרת תכנית זו השקיע הגרעין גם בחשיבה על מתן מענים ודרכי התמודדות לכל האתגרים כאמור, לרבות הצגת תכנית כלכלית עתידית.

במהלך הריאיון נציג הגרעין ציין כי ברור שכל היוזמה ובטח במיקום הגאוגרפי שהם מעוניינים ומכוונים אליו טומן סיכון, ויחד עם זאת – הם בוחרים לראות את פן השני של הסיכון – הפן של ה"סיכוי", שיכול להוביל לצמיחה של האזור. הם לא באים בגלל ה"נדל"ן", אלא בגלל האידיאולוגיה של החזון הציוני-לאומי של הפרחת השממה.

תרומה לפיתוח האזור:

הקבוצה ציינה במפורש במסגרת הגשתה לקול קורא כי היא מעוניינת, ככל שהדבר אפשרי, להיות גרעין ההתיישבות עבור היישוב עיר אובות במועצה אזורית ערבה תיכונה. בהתאם, ההצעה שלה התבססה על מיקום זה במסגרת תכנית העבודה שהוצגה. הסיבה שבחרו דווקא במקום הזה היא מצד אחד, מקום שיכול לתת מנוחה לנפש (הריחוק שלו) ומצד שני - היותו חסר במובנים רבים שבו הם יכולים להיות כוח משמעותי ליוזמות חדשות ולהיות גורם משיכה לאנשים נוספים, כפי שגם הוצג בתכנית העבודה של הגרעין.

כחלק מתכנית העבודה שהוצגה, להקמת הקהילה ישנה מטרה של חיבור לסביבה המקומית ע"י יצירת קשרים עם הקהילות המקומיות ויזום פעילויות לשיתופי פעולה בשלושה צירים – ציר מסחרי-תעסוקתי, ציר חברתי-חינוכי והציר הסביבתי. במסגרת **הציר המסחרי-תעסוקתי**, בכוונת הגרעין להקים מקומות לתעסוקה לעובדים מהאזור בתחומי תעשייה, טכנולוגיה, תיירות וחקלאות; עידוד יזמות עסקית; פיתוח תיירות כפרית אקולוגית וייחודית. במסגרת **הציר החברתי-חינוכי**, בכוונת הגרעין להקים מרכזי שיקומי-חברתי בקהילה לנפגעי פוסט טראומה, לשלב עבודה עם אוכלוסיות בעלות צרכים מיוחדים, הכשרת נוער במסגרת מכינה קדם צבאית בצוחר. **במסגרת הציר הסביבתי**, בכוונת הגרעין לקדם בניה בשיטות בניה ידידותיות לסביבה, עידוד חקלאות מקומית, קידום יוזמות לשימור הנוסף והטבע המקומי, וגם תרומה לשמירה על ביטחון אזורי ומתן מענה לכוחות חילוץ במצבי חירום. בכלל זאת, לאחד מחברי הגרעין יש ניסיון כדבוראי ולאחר – בהקמת מבשלת בירה. יצוין, כי תוכנית העבודה של הגרעין בכלל הנושאים כללה גם לוחות זמנים למימוש. כמו כן, התכנית ייחדה מקום חשוב לנושא הצמיחה הדמוגרפית של האזור באמצעות הרחבת הגרעין.

סיכום:

הוועדה התרשמה כי מדובר בגרעין מאוד מגובש, ויחד עם זאת, יש לו המוכנות המוטבעת גם לקלוט אליו משפחות וחברים נוספים ומגוונים. בקרב חברי הגרעין התגבשה הבשלות הנדרשת להגיע בטווח הקצר למחנה הזמני שיוקם עבור עיר אובות, המיקום אותו הם ציינו כיעד אותו

הם מתעדפים. כמוכן, הוועדה התרשמה מהנחישות ומה"רגליים על הקרקע" שמפגינים חברי הגרעין בבניית תוכניות עבודה ריאליות למגוון רחב של תחומי החיים באזור הערבה, שיסייעו להם להתמודד עם גם תנאי אי הוודאות אשר נלווים להקמת מחנה זמני ליישוב חדש - בליווי התנועה המיישבת והמועצה האזורית.

טו. גרעין איילת השחר

ותק ומגובשות הקבוצה:

הגרעין מונה 18 משפחות. נראה כי לחברי הגרעין חיבור אידיאולוגי משותף, מובחנות כבעלי מאפיינים דתיים לאומיים, בוגרי ישיבות. הגרעין מלווה על ידי תנועת ההתיישבות - אמנ"ה.

הגרעין החל להתגבש כבר בשנת 2021 - תחילה בקבוצה מצומצמת של חברים, שגרה יחד באילת, אליהם הצטרפו זוגות נוספים לקיום מפגשים רחבים לפני כשנתיים וחצי. הגרעין פעל לממש את רצונם למגורים משותפים ובמהלך קיץ 2024 עלו 6 משפחות מחברי הגרעין למחנה מגורים זמני ב"גבעת הדגל" בישוב סוסיא.

הגרעין נרשם כעמותה באוקטובר 2024, שבין מטרותיה "הקמת גרעין התיישבות בעל חזון התיישבותי וחברתי השואף לעמוד במשימות התיישבות ע"פ הצורך הנראה למקבלי ההחלטות ובהתאם לאופי הגרעין."

הגרעין הציג עצמו כגרעין ששואף למנף את יכולותיו לפיתוח המרחב מתוך חיבור לעם ולארץ, בדגש על חקלאות ושיתופי פעולה חברתיים וקהילתיים עם יישובי הסביבה וכן עם הגרעין התורני בערד, כחלק מחיזוק ההתיישבות היהודית בחבל ארץ זה.

בראש הגרעין עומדת מזכירות המונה 4 חברים ולצידה מתפקדות 5 ועדות החולשות על תחומי החיים - קליטה, קהילה ותרבות, פיתוח, בטחון ובית כנסת. הגרעין הציג פעילויות רבות, הכוללות מפגשים עם אנשי מקצוע בתחום ההתיישבות, מפגשי למידה ותכנון ומפגשים חברתיים רבים. כמו כן הוצגה תכנית פעילות לשנת 2025.

יכולת עמידה בתנאי אי ודאות:

שש משפחות מתוך חברי הגרעין התיישבו במשותף כבר ב- 9/2024 במחנה זמני המכונה "גבעת הדגל", שכונה מרוחקת המשוייכת ליישוב סוסיא ובכך מציגים התנסות ראשונית בתנאי אי ודאות, כל זאת בזמן שכלל הגברים בגרעין מגויסים למילואים בעיצומה של מלחמת חרבות ברזל. חברי הגרעין גם היו בקשר עם חברי גרעין חירן, שעולה ליישוב דרום, כדי ללמוד מהם על הקשיים והאתגרים הצפויים, שגרעין חירן עמוד בהם לאורך תקופה מאוד ארוכה וגם בהצלחה רבה. כמו כן, הגרעין פנה לגורמים מקצועיים נוספים כדי להיחשף לאתגרים שייתקל בהם כדי להעריך את המשאבים החומריים והרוחניים שיהיה עליו לעמוד בהם.

תרומה לפיתוח האזור:

הוצגה תכנית לפעילות פנים קהילתית לשנת 2025 ותכנית כללית לתכנון פיזי, מסגרות חינוך (תוך התבססות בתחילה על העיר ערד ויישובי הר חברון), לקליטה ולחיי קהילה. הגרעין הבהיר כי חשוב לו להקצות שטחי ציבור לצורך משימות לאומיות נוספות, כגון מכינה, מוסד רוחני וכיו"ב. נושא החקלאות הוא מרכזי בחזון הגרעין ובמסגרת תחום החינוך הגרעין ציין כי ישאף להקים מסגרות חינוכיות המשלבות לימודים משולבים בחקלאות, לחיים יצרניים.

סיכום:

חברי הוועדה התרשמו שמדובר בחברי גרעין שהוא כעת לא גרעין גדול אך הוא מאוד מלוכד ובעל נכונות לקלוט אליו חברים ומשפחות שיהיו שותפים לרעיון ההתיישבות דתית-לאומית-חקלאית. האופן שבו הגרעין הציג את כל אבני הדרך שהובילו אותו להגשת הבקשה להיבחר לגרעין התיישבות בפני ועדה זו מלמד שמדובר בגרעין נחוש, חדור מטרה אידיאולוגית התיישבותית-קהילתית, כאשר התנועה המיישבת מאמינה ביכולותיו לעמוד באתגרים שיעמדו בפני הגרעין בשלב המחנה הזמני ועד להקמת היישוב.

הגרעין הותיר רושם שקיימת חבירה של חבריו סביב רעיון משותף – הקמת התיישבות כערך מרכזי של הפעילות המשותפת. לחברי הגרעין חשוב להיות "להיות חלק ממשוה גדול" ובעיקר לתרום להתיישבות היהודית בחבל ארץ זה במיוחד, עם בשלות ליישוב מתנה זמני באזור מבואות ערד בטווח הזמן הקרוב.

טז. גרעין אפיק

ותק ומגובשות הקבוצה:

הגרעין מונה כ-18 משפחות. הגרעין החל להתגבש כבר במאי 2022 תחילה בקבוצה מצומצמת של חברים, אליהם הצטרפו זוגות נוספים בשיטת "חבר מביא חבר" עד לגודל של 15 משפחות ולאחר יציאה לפרסום ברשתות החברתיות צמח לכדי 30 משפחות. אירועי חרבות ברזל הדגישו את מחויבותם של "הגרעין הקשה" של 18 משפחות. הגרעין פעל לממש את רצונם למגורים משותפים וחמש משפחות מהגרעין קבעו את מקומם בישוב ניר עקיבא כהכנה לחיים גרעין משותפים.

נראה כי לחברי הגרעין חיבור אידיאולוגי משותף ותחומי עניין משותפים, מובחנות כגרעין מעורב ומגוון מבחינה דתית. הגרעין עמד בעבר בקשר עם מספר תנועות מיישבות והביע רצון לחבור לתנועה מיישבת בעתיד לכשיתבהרוו ההיבטים הפרקטיים למגורים.

הגרעין הותיר רושם כי הוא פועל באופן מגובש ומאורגן. הגרעין מנוהל ע"י צוות המונה 3 חברים שנבחרו ולצידם פועלים מספר צוותים לתהליכי העבודה בגרעין: צוות הרחבת הגרעין, ועדת קהילה (לבניית וגיבוש הגרעין), צוות מדיה (לוגו לגרעין, מודעות ופרסומים), צוות אנשי

מפתח (שתפקידו להיפגש עם אנשי מפתח בתחום ההתיישבות) וצוות קול קורא (צוות עבודה משימתי שנועד לגיבוש המענה לקול קורא זה). הפעילות הכלכלית שהוצגה מתרכזת בפעילות קהילתית כדוגמת מתנה ליולדת מחברי הגרעין. הוצגה תכנית להתנהלות כלכלית הכוללת דמי חבר וגיוס כספים.

הגרעין הציג את הפעילות החברתית שלו, הכוללת מפגשים קהילתיים תכופים כדי להגביר את ההיכרות בין חברי הגרעין ואת תחושת השייכות לקבוצה. מלבד המפגשים התכופים, הגרעין דואג לקיומם של אירועי שיא (שבת גרעין, חג שטח, ערבי גברים/נשים).

יכולת עמידה בתנאי אי ודאות:

הגרעין הציג עקרונות לתכנית התמודדות עם אתגרים בלתי צפויים. בנוסף, הוצג כי חברי הגרעין מקדישים חלק משמעותי לפעולה בערוצים שונים לצורך היוועצות עם אנשי מפתח בתחום ההתיישבות כדי להבין את האתגרים שיעמדו בפניהם ולבחון את הדרכים להתמודד עם אתגרים אלו. הגרעין הציג את עצם הצלחת פעילותו הקהילתית במציאות של חוסר ודאות, לגבי עתיד הקבוצה מבחינת הבטחות ובטחונות בכל תחום כהוכחת עמידה בתנאי אי ודאות, במיוחד לאור מלחמת חרבות ברזל בה כלל הגברים גויסו למלחמה. בנוסף, חמש משפחות מבין החברים עברו לישוב ניר עקיבא ומנהלים חיים משותפים.

במהלך הריאיון חברי הגרעין הבהירו כי ברור להם שזו תהיה תקופה משמעותית לא פשוטה, בעיקר גם בכל הנוגע למוסדות החינוך לילדים וריחוק משירותים שונים. אבל זהו אתגר שהם נכנסים אליו בעיניים פקוחות וכי מה שעומד בבסיס נכונותם הוא האידיאל ההתיישבותי.

תרומה לפיתוח האזור:

הגרעין הציג תכנית למעורבות וכינה אותה "עם הפנים החוצה" – היכרות עם אנשי האזור (ערד), מועצות מקומיות, הציבור החרדי והפזורה הבדואית); פיתוח יוזמות ועשייה ברב חברי הגרעין – יזמות חברתית, עסקית ופרוייקטים אזוריים; קידום חינוך בלתי פורמלי בקהילה; פיתוח תעסוקה מקומית והעצמת הכלכלה האזורית, ובכלל זאת עידוד יזמות (ניהול ההון האנושי וגיוס כספים, הקמת ועדת ניהול כלכלי, פיתוח חקלאות). הגרעין לא תיעדף מחנה זמני ליישוב מסוים במבואות ערד אלא רק את האזור בכללותו. הגרעין הציג עצמו כמחובר לנגב ולמדבר, והוא הוקם באופן מאוד ספציפי במטרה ליישב את מבואות ערד, כאשר חברי הגרעין מחוברים לפריפריה ולנגב. רבים מחברי הגרעין גרים כבר כיום באזור הדרום. בנוסף, הגרעין יצא להתנדבות בעיר ערד, בשיתוף עם מחלקת הרווחה, כדי לארח חברה לקשישי העיר. הגרעין גם יזם מספר מפגשים בערד וסביבתה.

סיכום:

הגרעין הציג פעילויות רבות, הכוללות מפגשים עם אנשי מקצוע בתחום ההתיישבות, מפגשי למידה ותכנון, ייצוג בכנסת ובמועצה הארצית, פעילות התנדבותית ומפגשים חברתיים משותפים רבים בהפקת חברי הגרעין. הוועדה התרשמה כי מדובר בגרעין מאוד מגובש, שפתוח

להתרחב ולקלוט אליו משפחות נוספות. הגרעין מונחה ע"י אידיאולוגיה ציונית – קהילתית מעורבת – התיישבותית – חקלאית. זאת, בין היתר, על סמך מגורים של חלק מחברי הגרעין יחד בניר עקיבא. הגרעין הותיר רושם משמעותי של גרעין בשל, שמבין את התנאים אליהם הוא ייכנס באזור מבואות ערד, שתהיה לו הנחישות ואורח הרוח להמשיך עד להקמת היישוב, בטווח הזמן הקרוב. הוועדה ממליצה לגרעין לחבור לתנועה מיישבת כלשהיא על מנת שתלווה אותם.

יז. גרעין יחד אדם אדמה

ותק ומגובשות הקבוצה:

הגרעין מונה 20 משפחות והחל את הליך התגבשותו בספטמבר 2024. לחלק מהאנשים ישנה הכרות מוקדמת כפי שעולה מהמסמכים, וחלק הגיעו בעקבות הפרסום. לא מתגוררים יחד. עד לכינוס הוועדה, חברי הגרעין נפגשו מדי שבוע בזום, ערכו סיור בשטח, ובעיקר חברו לתנועה הקיבוצית והקיבוץ הדתי כתנועה המיישבת שלהם ונפגשו עם בעלי עניין בעולם ההתיישבות. הגרעין ציין כי הוא החל בתהליך להקמת אגודה שיתופית חקלאית.

חברי הגרעין מציגים עצמם כישראלים, ציונים, אוהבי אדם, אנשי אמונה ותקווה, שכוחם באחדותם. חברי הגרעין הם ממגוון דעות, בגילאים שונים, בעלי מקצועות שונים, מקומות מגורים שונים והגדרה דתית שונה על הרצף היהודי. מגדירים עצמם כקהילה מעורבת לדתיים וחילוניים. חברי הגרעין חדורי מוטיבציה ואידיאולוגיה לממש את חזונם להקים קיבוץ חדש.

הגרעין הציג מסמך למבנה הגרעין לחלוקת עבודה ומשימות, בתחומים שונים – צוות אסטרטגיה לקיבוץ, צוות שיווק ופרסום, צוות ניהול הקהילה, צוות הקמת אגודה, צוות יזמות, צוות "הקשר למקום וחזון משקי", צוות גיבוש הוואי ולכידות הגרעין, צוות תיעוד.

הוצגו אבני דרך "מסע", כאשר שלב ב' (שהוא פיתוח והעצמת הגרעין לקראת עליה לקרקע, לאחר ששלב א' הוא הגשת המועמדות לוועדה זו) – צפוי לעמדת חברי הגרעין להסתיים עד סוף שנת 2025. שלב ג' וד' מתייחסים להיבטים תשתיתיים ותכנוניים.

יכולת עמידה בתנאי אי ודאות:

בפני הוועדה ציינו חברי הגרעין כי הם מודעים לקשיים. יש במסגרתם אנשים מנוסים בעלי ממון, שחיים בנוחות אך מעדיפים במודע ללכת להתחלה חדשה למקום מאתגר בדרך ציונית לאומית, כעניין של משימת חיים בעת הזו. יחד עם זאת, לא הוצג ניסיון קודם של חברי הגרעין בפרויקטים משותפים או בתנאי אי ודאות, מלבד המופיע בחלק מקורות החיים של חלק מהחברים כאנשי צבא. הגרעין הציג מסמך שכותרתו: "תכנית להתמודדות עם אתגרים בהקמת היישוב", אך במסמך לא הוצגה תכנית, אלא כותרות שמדגישות את חשיבות הצורך בעצם בניית תכנית.

תרומה לפיתוח האזור:

הגרעין ציין במפורש כי הוא מעוניין להיות גרעין ההתיישבות בשטח 6 במבואות ערד. לא הוצגה תכנית פרטנית לפיתוח האזור, למעט התייחסות כללית לחיבור למרחב, לערד, ליישובי הר חברון והישובים הקיימים (דרור ויתיר) במרחב "קידמת נגב".

סיכום:

הגרעין רק החל את דרכו המשותפת לפני מספר חודשים אולם אין חולק כי הערך שמוביל אותו הוא לא איתור הזמנות דיור כי אם לקחת חלק בהזדמנות חלוצית וציונית וחברי הגרעין חדורי מוטיבציה לממש את חזונם. הוועדה הדגישה את החשיבות שהיא רואה בכך שהתנועה המיישבת של הגרעין היא התנועה הקיבוצית והקיבוץ הדתי, שתלווה את הגרעין ותוכל להכווין אותו וכן לסייע לו באתגרים השונים שיידרש לעמוד בהם.

יח. סיכום עבודת הוועדה

בפני הוועדה הוצגו שישה (6) אתרים עם היתכנות למימוש בעתיד הקרוב יותר וקרוב פחות. על כן, הוועדה בחרה פה אחד מבין תשעת (9) הגרעינים שהיא ראינה את ששת הגרעינים שהפגינו את מידת הגיבוש, הנחישות וההתאמה **בעת הנוכחית, כפי שעלה מהחומר שעמד בפניה וכפי שעלה מתוך הראיונות בוועדה**, בטווח הקצר לאיוש מחנה זמני עבור הקמת יישוב חדש. וזאת גם תוך התחשבות בהיבטים של בחירה במגוון אוכלוסיות. סדר הצגת גרעיני ההתיישבות כפי שהם מפורטים במסמך זה הם לדעת חברי הוועדה סדר הבשלות של הגרעינים בהתאם למוכנות האיתורים השונים באזור. זאת, למעט ביחס לגרעיני התיישבות אשר הביעו עניין בנקודת התיישבות ספציפית, בעקבות מאפיינים ונסיבות שונות כפי שפורטו לעיל, שהוועדה לא מצאה מניעה משיוך הגרעין לנקודה המועדפת כאמור (גרעין כתף אל כתף וגרעין אור חב"ד). לדעת רוב חברי הוועדה, לא נדרש לבצע התאמה כאמור בין גרעין לנקודה מסוימת, מעבר לשני המקרים כאמור.

לאור האמור, הוועדה לא מצאה לנכון להתייחס לשלושה גרעיני התיישבות נוספים שהיא ראינה, שכן אין היתכנות לשיוכם למחנה זמני כלשהוא בעתיד הנראה לעין. יחד עם זאת, הוועדה מוצאת לנכון לציין כי היה ניכר ששניים מתוך שלושת הגרעינים (גרעין בצלאל וגרעין חרדי ממלכתי-כפרי) נמצאו כבעלי התאמה יותר משמעותית כגרעין התיישבות, במידה ויימצאו איתורים חדשים ונוספים.

יחד עם זאת, יודגש, כי ייתכן ותידרש בחינה מחודשת של התאמת גרעיני התיישבות, בחלוק הזמן ממועד המלצה זו, לקראת שלבים מתקדמים של מוכנות המחנות הזמניים ואיושם בקבוצת הגרעין החלוצית.

המלצות אלו יוצגו לשרת ההתיישבות והמשימות הלאומיות.